

DE NOOD IN DE ZUIVELINDUSTRIE EEN ADRES VAN DE FRIESCHE KAMER VAN KOOPHANDEL

In verband met den uiterst precairen toestand, waarin de zuivelindustrie in Friesland is geraakt, ziet de Kamer van Koophandel zich genoodzaakt zich tot den raad van ministers te wenden, ten einde ernstig aan te dringen op maatregelen van regeeringswege, welke den nood in de zuivelindustrie kunnen verlichten.

Slechts, aldus adressante, indien deze maatregelen op zeer korten termijn van kracht worden en dan onmiddellijk hun invloed ten goede zullen doen gevoelen is er kans, dat een débâcle voorkomen wordt. Immers niet alleen de zuivelindustrie gaat onder de huidige omstandigheden haren ondergang tegemoet, ook de veehouderij, voor welke opbrengst van de zuivelproducten de prijs van de geleverde melk bepaalt, ziet zich de mogelijkheid van verder voortbestaan schier ontnomen.

Het adres vervolgt: „De productie van melk bedraagt in normale jaren in Friesland circa 810 miljoen K.G.: onder de huidige omstandigheden is deze hoeveelheid iets minder. Van de gewonnen melk werd in 1931 verwerkt in de fabrieken (verwerking op de boerderij heeft in Friesland niet meer plaats) tot boter en kaas ongeveer 82 pct. en tot melkproducten ongeveer 13 pct., terwijl de resteerende 5 pct. voor de consumptie en voor gebruik in het veeteeltbedrijf dient.

In Friesland zijn momenteel 113 zuivelfabrieken, waarvan 105 boter en kaas maken, 2 alleen boter en 2 boter en condens vervaardigen, terwijl in 4 fabrieken boter, kaas en gecondenseerde melk wordt gemaakt.

Een vijftal van deze fabrieken maken verder nog melkpoeder. Daarenboven legt één fabriek zich uitsluitend op de vervaardiging van gecondenseerde melk toe.

In de periode 1925 tot en met 1930 kan de opbrengst van deze producten worden geschat op ruim 80 miljoen gulden per jaar, terwijl als regel 10 pct. karnemelk en de beschikbare wei gratis wordt teruggegeven aan den boer.

De gemiddelde boternoteering te Leeuwarden wat in de jaren 1926 tot en met 1930 (in guldens per K.G.)

1926	1,98
1927	2.03
1928	2.11
1929	2.04
1930	1.66

De waarde van leverbare kaas was over de jaren 1928 tot en met 1930 gemiddeld (in centen per K.G. berekend uit de melknoteering van B.v.C.Z.in Friesland):

	20+ kaas	40+ kaas
1928	57	87
1929	50	78
1930	42	64

De aan den boer door een gemiddelde fabriek uitbetaalde melkprijs bedroeg netto (in centen) :

	Per K.G.	per L.
1926	8.35	8.60
1927	8.45	8.70
1928	9.50	9.80
1929	8.90	9.15
1930	7.10	7.30

In het laatste kwartaal van het voorgaande jaar is de opeenhooping van moeilijkheden in het zuivelbedrijf van dien aard geworden, dat deze tak van nijverheid in een critieken toestand geraakte. Het voorjaar 1932 heeft in dezen een verderen achteruitgang te zien gegeven, zoodat het bedrijf, met zware verliezen werkend, zich nauwelijks kan staande houden. Reeds werd besloten in vele, waaronder de georganiseerde, fabrieken de productie van kaas te beperken, doch de groote vraag is wat met de daardoor vrij komende hoeveelheid melk dient te geschieden.

Het verloop van de noteeringen.

De ernst van den toestand komt tot uiting in het verloop van de boternoteering te Leeuwarden sedert 1 Mei 1931 (gemiddelde per maand in guldens per K.G.):

1931	
Mei	1.26
Juni	1.29
Juli	1.32
Augustus	1.30
September	1.27
October	1.24
November	1.17
December	1.18
1932	
Januari	1.16
Februari	1.34
Maart	0.98
April	0.99
Mei	Op 6 Mei 1932 was de Leeuwarder noteering 0.92 en op 19 Mei d.a.v. zelfs 0.82.

Voor marktrijpe kaas golden in dezelfde periode de volgende marktprijzen (gemiddelde per maand in centen per K.G.)

1931	20+	40+
Mei	30	44
Juni	28	48
Juli	34	58
Augustus	35	52
September	35	49
October	28	42
November	26	45
December	25	39
1932		
Januari	32	49
Februari	34	54
Maart	24	43
April	22	34
Mei		

Op 6 Mei 1932 waren de marktprijzen voor 20+ respectievelijk 40+ gedaald tot 12½ en 24½ en op 13 Mei tot 14 en 27.

De uitbetaalde melkprijs.

De aan den boer door een gemiddelde fabriek uitbetaalde melkprijs bedroeg netto (gemiddelde per maand in centen per K.G.):

1931

Mei	4.29
Juni	4.34
Juli	5.02
Augustus	4.81
September	4.93
October	4.73
November	4.67
December	4.3

1932

Januari	4.91
Februari	5.20
Maart	3.45
April	2.72

Mei Op 6 Mei 1932 ontving de boer een netto melkprijs van 1.93 cent en op 13 Mei van 2 cent. Voór den oorlog was de gemiddelde netto melkprijs 5½ à 5¾ ct.!

De oorzaak van de catastrofe.

De oorzaak van deze catastrofe is de prijsval van de zuivelproducten door de vermindering van den afzet. Voert Nederland van de geproduceerde boter en kaas ongeveer de helft respectievelijk tweederden uit, voor Friesland, dat ongeveer 24 pct. van de Nederlandsche boter en circa 42 pct. van de Nederlandsche

kaas voortbrengt, bedragen de gedeelten, welke voor export bestemd zijn, voor boter $\frac{3}{4}$ (?) en voor kaas $\frac{5}{6}$ (?)¹ waarbij dan nog komt de productie van gecondenseerde melk en melkpoeder, die hoofdzakelijk in den vreemde wordt afgezet.

De voornaamste afnemers van de Friesche boter zijn Duitschland, Engeland, Frankrijk en België, terwijl als afzetgebieden voor de Friesche kaas in aanmerking komen Duitschland, Frankrijk, België en Spanje benevens N. W. Afrika. Duitschland neemt als afzetgebied voor de Friesche zuivelproducten een zeer vooraanstaande plaats in.

De verhooging van invoerrechten en de contingenteeringsmaatregelen juist in deze landen, welke in de eerste plaats en in hevige mate de zuivelproducten troffen, de daling van het pond sterling en de verzwakking van de valuta van de op zuivelgebied met Nederland concurrerende landen benevens de rigoureuze deviezenregeling in ons voornaamste afzetgebied. Duitschland, hebben zoowel de afzetmogelijkheid als de opbrengst van hetgeen nog geleverd kon worden. sterk doen dalen. Met Duitschland is de verhouding zoo geworden, dat wel geleverd kan worden, doch dat maar afgewacht moet worden hoeveel en wanneer betaald zal worden.

Deze cumulatie van moeilijkheden dreigt het zuivelbedrijf ook in Friesland in den grond te boren en de Kamer is van meening, dat, zoo de Regeering niet spoedig de reddende hand uitsteekt en maatregelen treft, welke o.m. de afzetmogelijkheid zullen vergrooten, de hulp te laat zal komen en de afbraak in dezen tak van bedrijf zoodanig zal zijn geworden, dat het economisch vermogen van ons land blijvend ernstig geschaad zal blijken. Het is daarom dat deze Kamer met den meesten aandrang aan den raad van ministers meent te moeten in overweging geven om den grootst mogelijken spoed te betrachten met het nemen van maatregelen tot verbetering van de positie van het zuivelbedrijf.

Duitschland en onze productie.

In dit verband meent adressant nog speciaal de aandacht te mogen vragen voor de verhouding tot het voornaamste afzetgebied van de Friesche zuivelproducten, met name tot Duitschland, dat tevens een belangrijke plaats inneemt onder de landen, welke aardappelen en eieren uit ons district betrekken.

De Kamer acht het noodzakelijk, dat met Duitschland een regeling worde getroffen, waarbij een betere positie voor den Nederlandschen exporteur ware te bedingen bij de beschikbaarstelling van deviezen in Duitschland. In het handelsverkeer met Duitschland speelt Nederland als afzetgebied voor Duitschland een zoo voorname rol, dat Duitschland er eenvoudig niet aan kan denken een zoo belangrijk deel van zijn débouché als Nederland vormt ook zelfs maar gedeeltelijk prijs te geven. Zij achten zich ontslagen van den plicht deze bewering met cijfers te staven, daar dit reeds eerder van verschillende zijden, ook tegenover den raad van ministers, is geschied.

Om een einde te maken aan den onduldbaren en voor onzen handel en onze nijverheid funesten toestand, dat Duitschland gebruik maakt van de betalingen

---

1 Moeilijk te lezen!

onzerzijds, terwijl het de betaling aan Nederland contingenteert, om zijn handelsbetrekkingen te verdedigen tegenover landen, welke een deviezenbeperking ten aanzien van Duitschland toepassen, zal Nederland tegenover Duitschland ook de noodige reciprociteit dienen toe te passen, teneinde op die wijze, gebruik makend van de voor Nederland gunstige omstandigheden, Duitschland te dwingen op de Nederlandache exportbelangen meer dan tot dus verre te letten.

De clearingovereenkomst.

Dat het wetsontwerp inzake clearingovereenkomsten, in den vorm, waarin dat is ingediend, in dezen eene verbetering zal kunnen bewerkstelligen, meent adressante stellig te moeten betwijfelen. De Kamer ontzegt aan dit ontwerp dan ook vooralsnog alle practische beteekenis, daar het geen effect zal sorteeren, omdat het sluiten van een clearingovereenkomst met Nederland wordt overgelaten aan het bon vouloir van het buitenland. En een zoodanige vrijwillige medewerking van de vreemde regeeringen is, gelet op de huidige omstandigheden, nergens te verwachten.

Alleen dan wanneer de exporteurs in den vreemde er een wezenlijk belang bij hebben, dat hun regeering met Nederland een clearingovereenkomst aangaat, zal deze mogelijkerwijze tot stand komen.

De Kamer verzoekt mitsdien als één van de maatregelen, waarop zij in dit schrijven meent te moeten aandringen, in het wetsontwerp betreffende clearingovereenkomsten op te nemen een bepaling, dat naar Nederland alleen dan geëxporteerd zal kunnen worden door een land, dat tegenover Nederland een deviezenregeling toepast, indien dat land een clearingovereenkomst in den zin van bedoeld wetsontwerp met Nederland heeft gesloten.

Binnen zeer korten tijd dient de regeering dan echter te kunnen beschikken over de bevoegdheid tot het aangaan van dergelijke clearingovereenkomsten. Op deze wijze zou Duitschland gedwongen kunnen worden op grond, van hetgeen hiervoren werd aangegeven, om den Nederlandschen exporteurs in ruimer mate te geven, datgene, dat hun thans zoo gemakkelijk onthouden wordt, hetgeen voor onze zuivelindustrie van het grootste belang geacht moet worden.

Het adres besluit:

Slechts als één van de urgente maatregelen, waarmede de regeering (- die naar ons bekend is plannen heeft ontworpen om aan den nood in het zuivelbedrijf tegemoet te komen, maar over welke plannen, voor zoover zij beoogen het verleen van steun aan de veehouderij, onze Kamer geen oordeel velt, omdat dit niet op haar terrein ligt -) de belemmeringen, die aan den afzet van onze zuivelproducten in den vreemde worden in den weg gelegd, zou kunnen verkleinen, werd door ons de gedwongen clearing naar voren gebracht. Hoofdzaak echter blijft, dat maatregelen, die den nood in de zuivelindustrie zullen verlichten, op zeer korten termijn van kracht worden, daar deze tak van volkswelvaart anders ten ondergang gedoemd is, met alle ernstige gevolgen van dien.